

Warszawa, 29-08-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

V.7011.23.2024.DG

Pani Izabela Leszczyna

Minister Zdrowia

ePUAP

Szanowna Pani Minister,

postanowieniem z dnia 17 października 2018 r. (sygn. akt S 6/18) Trybunał Konstytucyjny (dalej także „Trybunał”), działając w trybie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2393), przedstawił Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej uwagi o stwierdzonych lukach prawnych dotyczących statusu Zespołu Koordynacyjnego ds. Chorób Ultrazadkowych (dalej: „Zespół”), których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

W toku rozpatrywania zainicjowanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich sprawy (sygn. akt U 2/17) Trybunał Konstytucyjny powziął wątpliwość, czy aktualny sposób unormowania kompetencji Zespołu wyłącznie w aktach wewnętrznych (w zarządzeniu oraz w regulaminie) realizuje wymóg z art. 68 ust. 2 zd. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm., dalej: „Konstytucja RP”) w zw. z 31 ust. 3 Konstytucji RP, aby warunki i zakres udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych były określone w ustawie.

Trybunał zauważył bowiem, że procedury podejmowania decyzji o sposobie leczenia chorób ultrazadkowych (dostępu do leków refundowanych) są bardziej rygorystyczne od zasad dostępu do innych świadczeń zdrowotnych, także

specjalistycznych. Regułą jest, że pacjent ma prawo wyrażenia (lub niewyrażenia) zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenia innych świadczeń zdrowotnych, może zażądać jego skonsultowania z innym lekarzem lub weryfikacji przez konsylium lekarskie, a w ostateczności jest uprawniony do zmiany lekarza prowadzącego. Z tych praw pacjent może skorzystać także w sytuacji, gdy nie zostają mu zapisane oczekiwane przez niego leki refundowane. Leczenie chorób ultraradkich podlega jednak innym regułom. Leki są bezpłatnie dostępne wyłącznie w ramach obowiązujących w danym okresie programów lekowych, do których pacjent może być zakwalifikowany tylko decyzją jednego w skali kraju Zespołu. Zainteresowany nie ma żadnego wpływu – nawet pośredniego – na skład tego Zespołu, nie może również w żaden sposób odwołać się od jego decyzji czy zażądać powtórnego rozpatrzenia sprawy, co potwierdzają orzeczenia sądów administracyjnych, konsekwentnie odrzucające skargi na wyłączenie z programu lekowego¹. Brakuje także zasad umożliwiających zainteresowanemu uzupełnienie wniosku o włączenie do programu lekowego, gdyby już po jego złożeniu, zmieniły się zasady kwalifikacji.

W opinii Trybunału Konstytucyjnego, którą w pełni podzielam, powyższe okoliczności świadczą o potrzebie ustawowej regulacji statusu Zespołu (i innych podobnych mu ciał), który podejmuje ostateczne decyzje o finansowaniu leczenia chorób ultraradkich, a więc realizuje konstytucyjne prawo do ochrony zdrowia, o którym mowa w art. 68 ust. 1 Konstytucji RP. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny, jest to tym bardziej potrzebne, że pacjentami w tym przypadku są osoby, które, m.in. ze względu na koszty leczenia przekraczające 1 mln zł rocznie², nie mają w praktyce innej szansy na uzyskanie dostępu do skutecznych i nowoczesnych terapii, a większość z nich, ze względu na wiek lub stan zdrowia, podlega jeszcze dodatkowo szczególnej ochronie państwa na zasadach przewidzianych w art. 68 ust. 3 Konstytucji RP.

Pragnę także wskazać, że przedstawiony w zreferowanym wyżej postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego problem był już sygnalizowany Ministrowi Zdrowia przez mojego poprzednika w wystąpieniu generalnym z dnia 9 marca 2016 r.³, w którym także zgłoszono wątpliwości co do uregulowania w aktach wewnętrznych uprawnień

¹ Zob. m.in. prawomocne postanowienia WSA w Warszawie z: 6 sierpnia 2014 r., sygn. VI SA/Wa 840/14; 26 sierpnia 2014 r., sygn. VI SA/Wa 841/14; 25 września 2014 r., sygn. VI SA/Wa 841/14 oraz 16 sierpnia 2016 r., sygn. VI SA/Wa 630/16.

² Zob. stanowisko Ministra Zdrowia przedłożone do sprawy o sygn. U 2/17.

³https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Do_Ministra_Zdrowia_ws_dostepu_pacjentow_do_terapii_w_ramach_programow_lekowych%20.pdf.

Zespołu w przedmiocie kwalifikacji pacjentów do programów lekowych i wyłączenia z nich. Stanowisko Trybunału stanowi więc potwierdzenie zasadności sformułowanych wówczas zastrzeżeń.

Co więcej, konieczność zainicjowania prac legislacyjnych celem uzupełnienia opisanej przez Trybunał luki prawnej, była już sygnalizowana przez mojego poprzednika w wystąpieniu generalnym skierowanym do Ministra Zdrowia w dniu 25 marca 2019 r.⁴ Stosowne prace legislacyjne do tej pory nie zostały jednak podjęte, co oznacza, że wskazany w postanowieniu Trybunału problem prawny wciąż pozostaje aktualny.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, jak również znaczny, blisko sześćdziesięcioletni, upływ czasu od podjęcia wskazanego postanowienia przez Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1264) – zwracam się do Pani Minister o zainicjowanie prac legislacyjnych mających na celu wdrożenie zaleceń Trybunału co do konieczności ustawowej regulacji statusu podmiotów, które podejmują decyzje o finansowaniu leczenia chorób ultrarządskich.

Jednocześnie, w ślad za powołanym postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego, pragnę podkreślić, że ustawowe uregulowanie kompetencji powyższych podmiotów nie wiąże się z żadnymi dodatkowymi wydatkami dla budżetu państwa, a niewątpliwie miałyby korzystny wpływ na jawność i przejrzystość stosowanych procedur, w myśl zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Z pewnością także jest to wskazane z uwagi na konstytucyjny wymóg ustawowej regulacji warunków i zakresu świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

Do wiadomości:

1. Pani Poseł Marta Golbik – Przewodnicząca Sejmowej Komisji Zdrowia (ePUAP);
2. Pani Senator Beata Małecka – Libera - Przewodnicząca Senackiej Komisji Zdrowia (ePUAP).

Z poważaniem

⁴<https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/WG%20do%20Ministra%20Zdrowia%20o%20finansowaniu%20leczenia%20chor%C3%B3b%20ultrarządskich.pdf>.

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/